

HÍREK

NÁDOR ORSOLYA

A XVIII. Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus – a szervező szemüvegén keresztül

Balassi Intézet, Budapest, 2008. április 3–5.

Az alkalmazott nyelvészek legnagyobb seregszemléje az évente megrendezett kongresszus, amelyet a visszajáró, rendszeresen előadó, főként egyetemi-főiskolai oktatókból, illetve az alkalmazott nyelvészeti doktori iskolák hallgatóiból álló közönség nemcsak azért értékelt igen nagyra, mert elmondhatja legújabb kutatási eredményeit, hanem azért is, mert ennek a rendezvénynek igen nagy szerepe volt és van a szakma megszerveződésében. Baráti és munkakapcsolatok alakulnak, közös műhelymunkák tervei szövődnek. Az itt kialakult jó munkakapcsolatok volt köszönhető például, hogy a Bologna-folyamat új képzési követelményeihez igazodva, a kétségtelen versenyhelyzet ellenére is létre tudott jönni az alkalmazott nyelvészeti programok konzorciuma. A jó szakmai együttműködés a kongresszusok szervezésében is kitűnik: a régiek, tapasztaltak segítik az újakat formanyomtatványokkal, pénzügyi tervekkel, ütemtervekkel, felhívják a figyelmet azokra a rejtett veszélyforrásokra is, amelyek megkeseríthetik a rendezők amúgy is nehéz napjait.

A MANYE-kongresszusokat minden évben más-más egyetem, főiskola rendezi, más-más helyszínen. Így az alkalmazott nyelvészet valamely ágával foglalkozó kutatók megismerkedhetnek egymás intézményeivel, sőt előbb-utóbb a szervezéssel járó örömöknek és megpróbáltatásoknak is részesei lehetnek. Ebben az évben, kissé kilógva a felsőoktatási intézmények sorából, a magyar kulturális diplomácia központi intézménye, a budapesti székhelyű *Balassi Intézet* vállalta a kongresszus megrendezését.

Konferenciát már sokat rendeztünk, főként a magyar mint idegen nyelvvél összefüggő valamely részterület megvitatására, de a nagy létszámú kongresszusok szervezésében még járatlanok voltunk. Most azonban, amikor már túljutottunk a nehezén, tudjuk, hogy ez nagyon érdekes kihívás, amely sok új elemet hoz az intézmény életébe, de főképpen azt, hogy a megszokott napi feladatokon túl erős csapatmunkát követel a legkülönbözőbb részlegektől, és közelebb hozza egymáshoz az egyébként talán soha kapcsolatba sem kerülő munkatársakat.

A szervezőbizottság elnöke, aki minden szálát a kezében tartott, *Gremsperger László* oktatási igazgató volt, a jelentkezésekkel kapcsolatos összes adminisztratív feladatot *Tóth Gábor* és vele szorosan együttműködve *Lőrincz Anna* vállalta, a szakmai programért pedig – a jelen cikk szerzője – *Nádor Orsolya* volt a felelős. Rajtunk kívül a Balassi Intézet számos munkatársa részt vett a kongresszus megvalósításában, így a gazdasági ügyek intézői, a sajtóiroda, az informatikai csoport, az arculat tervezői, a termek berendezéséért és hangosításáért felelős kollégák, az étterem üzemeltetői, valamint – nem utolsósorban – a Károli Gáspár Református Egyetem hungarológus hallgatói, akikkel a ruhatárban és az előadótermekben egyaránt lehetett találkozni. A szervezési, de különösen a gazdálkodási feladatokat az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint a Magyar Tudományos Akadémia anyagi támogatása sok tekintetben

megkönnyítette azzal, hogy lehetővé tette az elegáns megoldásokat, és hozzásegített a ma már elvárt technikai háttér (kivetítők, hordozható számítógépek) biztosításához is.

Az idei kongresszus szervezési újdonsága az *elektronikus jelentkezési felület* volt. Tóth Gábor kollégánk javaslatára próbálkoztunk meg azzal, hogy nem levelezünk postán, nem faxolunk, hanem minimálisra csökkentve a kapcsolattartás költségeit, a számítógépeinkre támaszkodunk. Ezt, a bölcsészek gyakorlatában még meglehetősen szokatlan jelentkezési módot sokan fenntartásokkal fogadták, másokat viszont lelkesített az újdonság, és inkább többször is kértek segítséget, de láthatóan meg akarták tanulni a kezelését. A szervezők számára nagyon hasznos egy ilyen felület, mert egyetlen táblázatban megmutat minden adatot, regisztrálja a befizetéseket, a számlaigényeket, az étkezési kívánságokat, valamint a különböző csatolt rendezvényeken való részvétel szándékát is – emellett a kongresszus előkészületéhez nélkülözhetetlen összefoglalók feltöltésére is alkalmas. Segítségével elkerülhető a regisztrációnál a vita a kívánságok és a befizetések összehangolásáról, és lényegesen felgyorsulhat az érkező vendégek fogadása. A rendszer legutolsó feladata az előadások szövegének befogadása.

A tapasztalatok és a részt vevő kollégák véleménye alapján azt mondhatjuk, hogy a feltöltő felület alkalmazása kitűnő ötletnek bizonyult, így felajánlottuk a 2009. évi kongresszus szervezőinek is.

A MANYE-kongresszusok sajátosságai közé tartozik, hogy a szervező intézmény megpróbál valami olyan témát a középpontba helyezni, amely illeszkedik a helyi alkalmazott nyelvészeti kutatások fő irányaihoz, tükrözi a vendéglátók jellegzetességeit, egyben – a remények szerint – el is mozdítja a szakma művelőinek gondolatait egy esetlegesen új téma felé. A 2008-as kongresszus vezérfonala „*a magyar mint európai és világnyelv*” volt.

A választásnál szeretnénk volna érzékeltetni a befogadó intézmény legrégebbi alkalmazott nyelvészeti hagyományát, a magyar mint idegen nyelv oktatásának gyakorlatát, valamint módszertani megoldásainak kutatását. Joggal mondhatjuk, hogy a magyar mint idegen nyelv nyelvpedagógiai alapjait, különös tekintettel a közvetítő nyelv nélküli nyelvoktatásra, a volt Nemzetközi Előkészítő Intézet (a Balassi Intézet egyik jogelődje) rakta le: 1957 óta folyamatosan készít fel magyar nyelvű egyetemi tanulmányokra olyan diákokat, akik érkezésükkor még semmit sem tudnak magyarul, egy év elteltével azonban folyamatosan kommunikálnak, sőt a választott szakjukhoz kapcsolódó szaknyelvet is birtokba veszik. A világot járó gazdasági szakembereket, politikusokat lépten-nyomon meglepetés éri, amikor afrikai, ázsiai országokban a minisztertársak, illetve a tárgyalópartnerek magyarul szólnak hozzájuk – hát részben ettől „világnyelv” a magyar, és ebben elvitathatatlan a Balassi Intézet jogelődeinek érdeme. Az utóbbi néhány évben két új forma is megjelent, mindkettő a nyelvtanítás és kultúratanítás magas minőségét képviseli: a külföldi hungarológus hallgatók egy tanévnyi komplex képzése, valamint a műfordítók felkészítése kultúránk közvetítésére. Talán egyszer majd ők is meglepetést okoznak az országukba látogató magyar küldöttségeknek.

De nem egyedül ettől világnyelv a magyar. A magyar történelmi események, a politika, vagy egyszerűen csak a jobb élet utáni vágy százezreket sodort más országokba, sőt igen gyakran más földrészekre is. Esetükben az anyanyelv lassan származásnyelvvé távolodott, a valamikori korlátlan kompetencia szűkült, s mind több nyelvi réteget kezdett uralni a választott új haza nyelve. A Balassi Intézetben két olyan program is létezik, amely a diaszpórában születettek magyar nyelvi és magyarságismereti képzését szolgálja, bár némiképpen eltérő céllal. Sajnos viszonylag kicsi az érdeklődés az egyetemi tanulmányokra való felkészítés iránt, bár a másik oldalról nézve ez érthető is: aki vállalja, hogy öt–hat évet eltölt Magyarországon, magyarul szerez diplomát, valószínűleg oda akar visszatérni, ahonnan a családja elszármazott,

mivel szülei új hazájában biztosan nem tudná hasznosítani a más nyelven megszerzett tudást. Nagyobb (bár nem elég nagy) az érdeklődés a 10 hónapig tartó magyar nyelvi és magyarságismereti tanulmányok iránt. Akik ebben a programban tanulnak, hazatérésük után többnyire bekapcsolódnak az anyanyelv megőrzésével összefüggő tevékenységekbe, lassítva ezzel a diaszpóra-közösség teljes beolvadását.

A fentiek mellett persze az is fontos, hogy milyen szerepe volt Európában a magyar nyelvnek, és milyen szerepe van az Unióban napjainkban.

Ezek a szempontok több szekcióban adhatnának lehetőséget arra, hogy az előadók a kongresszus rendezőivé megfelelően formálják meg a mondanivalójukat – ezen a téren azonban még vannak feladatai az Egyesületnek, a visszatérő előadóknak, de a doktoranduszok témavezetőinek is.

Az előkészítés során a szervezők általában próbálnak okulni az elődök tapasztalataiból. (Ezúton is köszönjük a tavalyi rendező Kodolányi Főiskolának, különösen pedig Sárdi Csillának a hasznos tanácsokat.) Évek óta visszatérő probléma, hogy már olyan sokan foglalkozunk az alkalmazott nyelvészet valamely ágával, hogy a rendezvényeken akár 14–16 szekciónak is helyet kell adni egymás mellett. Ez pedig szinte lehetetlenné teszi, hogy minden előadást meghallgassunk, amit előzetesen a programfüzetből kijelöltünk. A rendelkezésre álló alig két nap, a nagyszámú előadó, illetve a szerteágazó tematika miatt idén sem tudtuk csökkenteni a párhuzamosságokat: a közel 200 előadás számára 14 szekciót szerveztünk. A legnépesebb idén a fordítástudományi, a lexikográfiai-terminológiai, valamint a magyar mint idegen nyelvi szekció volt, kicsit visszaszorult a korábbi évek három népszerű témaköre, a nyelvpedagógia, a nyelvpolitika, illetve az interkulturális kommunikáció, viszont feljövőben van a számítógépes nyelvészet tematikája. Évről évre határozottabban körvonalazódnak a doktori iskolák meghatározó jegyei is; öröndetes, hogy a legfrissebb tudományos eredményeket felvonultató alkalmazott nyelvész doktoranduszok kiemelten fontosnak tartják, hogy részt vegyenek a kongresszuson.

A tudományok erős differenciálódása lassan megérleli az időt arra, hogy újragondoljuk az alkalmazott nyelvészet tartalmát, hiszen ha végiglapozzuk az elmúlt kongresszusok köteteit, láthatjuk, hogy milyen tematikai átalakulások mentek végbe a diszciplína területén – ezzel együtt pedig érdemes lenne átgondolni a következő kongresszusok szekcióinak nevét és tartalmát.

A kongresszusok keretét a plenáris előadások adják meg. Az idei rendezvény különleges vendéggel büszkélkedhetett: Denis Cunningham, a FIPLV főtítkára tartotta a nyitó plenáris előadást „*Nyelvi felsőbbrendűség és fenntarthatóság: a magyar nyelv példája*” címmel. Szólt a nyelvek sokféleségéről, a köztük kialakult egyenlőtlenségről, a nyelvi globalizáció kérdéséről, az Európai Unió hivatalos nemzeti nyelveinek szerepéről, e szerep formális jellegéről, valamint a nyelvtanulás jelenlegi és kívánatos irányairól, többször is kitérve a kevésbé ismert és tanított magyar nyelv használati körére, tanulásának népszerűsítésére.¹

A kongresszus meghatározó pillanata volt, amikor Denis Cunningham kitüntette a magyar alkalmazott nyelvészet – egyben a MANYE – megalapítóját, *Szépe György* pécsi professor emeritust a *FIPLV International Award* elismerésével.

Kitüntetést vehetett át *Bárdos Jenő* veszprémi professzor: ő lett idén a *Brassai-dijas* alkalmazott nyelvész,

Dezső László, az udinei egyetem nyugalmazott professzorának az életművét ismerte el *tiszteleti tagsággal* a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete.

¹ Az előadást következő számunkban közöljük. – *A szerk.*

A második plenáris előadó Heltai Pál, a 2007. év Brassai-díjasa volt. *Fordítás, relevancia, feldolgozás* című előadásában a relevancia elve felől közelítette meg a fordítástudomány néhány fontos problémáját, így a reáliák fordítását, a fordított szövegek vizsgálatát, és felhívta a figyelmet azokra a pontokra is, amelyeknek a feltárása még várat magára.

Az alkalmazott nyelvészet egy kevésbé kutatott területéről szólt Szabó Miklós, a Miskolci Egyetem jogász professzora *A jogeset nyelvi dimenziója* című előadásában. Jó volt hallani, hogy létezik egy hely, ahol jogászok és nyelvészek képesek együtt dolgozni a jogeset nyelvi dimenzióinak feltárásán. Ez a típusú együttműködés sokunk számára egyelőre az elérhetetlen álmok közé tartozik.

A kongresszus szokásait tiszteletben tartva az utolsó napra is jutott egy plenáris előadás, amelyet Nádasdy Ádám budapesti anglista professzor, költő, műfordító és esszéista tartott *Családos nyelv, magányos nyelv – hogy jobb?* címmel.

A MANYE-kongresszusok egyik legfontosabb eseménye a kerekasztal-beszélgetések délutánja, amikor négy-öt nagyobb témakör köré szervezve alkalom nyílik a valódi vitákra is – szemben a szekciókban elhangzott előadásokkal, ahol a szűkre szabott idő miatt csak igen ritkán alakul ki érdemi vita. Idén a korai inkluzív nyelvfejlés, a nyelvművelés, az anyanyelvi nevelés és a tanárképzés összefüggései, a terminológia aktuális kérdései, valamint a magyar nyelv eredetéről vallott különféle nézetek ütköztetése, illetve a magyar mint idegen nyelv és mint származásnyelv tanításának megoldásra váró feladatai köré szerveződtek ezek a beszélgetések. A közös gondolkodás még a fogadáson, majd másnap a szünetekben is folytatódott, és lehet, hogy előbb-utóbb a *Modern Nyelvoktatás* hasábjain is megjelenik majd egy-egy kisebb-nagyobb tanulmány formájában – hiszen ez a cél: a gondolatébresztés, egymás kutatási elképzeléseinek kitágítása újabb és újabb irányok felé.

Végül, már túl a kongresszus izgalmain, de még innen a válogatott tanulmányokat tartalmazó kötet és a teljes, minden beérkezett előadást, kerekasztal-összefoglalót és képet is közlő elektronikus anyag szerkesztésén, minden kollégám nevében mondhatom, hogy jó érzéssel zártuk le ezt a nagy munkát. A siker azonban nem csupán a szervezők érdeme: köszönjük a MANYE vezetőségének² a bizalmát, a régi (*Szépe György*) és az új elnök (*Klaudy Kinga*), valamint a fő tisztségviselők, így *Szóllósy Sebestyén András*, *Fóris Ágota* és *Sárdi Csilla* sok-sok segítségét, és köszönjük az összefoglalók bírálóinak, a szekcióvezetőknek, a kerekasztalok kigondolóinak és résztvevőinek is azt, hogy a szakmánk ismét egy jó kongresszussal gazdagodott.

² A kongresszus ideje alatt tartott MANYE-közgyűlésen megválasztott új vezetőség névsora megtalálható az interneten. – *A szerk.*